

INDIANKLUBBEN I SVERIGE
c/o Bertil Thörn
Bendzgatan 25
SE-256 57 Ramlösa
Sweden

hemsida: www.indianklubben.org
kontakt : info@indianklubben.org
Plusgiro: 32 57 43 - 3
tel : +46 42 29 13 61
mob. : +46 70 532 96 89

HEJ ALLA INDIANINTRESSERADE Indianklubbsnoteringar nr 13, 2013

ansvarig utgivare: Bertil Thörn
utgivningsdatum: 2013-06-28

*Ni som får det här informationsutskicket via E-post får det för att ni är medlemmar i INDIANKLUBBEN, eller att ni vid något tillfälle på annat sätt har visat intresse för Nordamerikas indianers kultur eller historia.
Om ni inte längre vill ha dessa utskick meddela mig då det via ett mail eller enkelt postkort, brev eller per telefon*

HEJ

Så har det vänt. Nu finns det ingen återvändo. Nu går det obevekligt mot mörkare tider igen. Årets längsta dag har passerats och det är väl bara att sätta igång att skriva julklappsönskelistan. Skulle man törs önska sig lite mera hår kanske...? Nja..ä, men lite polermedel till flinten kanske vore mera realistiskt...

På indianfronten händer inte så mycket. Jag småfilat lite på hemsidan då och då. Men inga större saker. Det finns en uppdatering av programvaran att köpa, men jag tvekar inför risken att det åter igen skulle börja strula till sig.

Har inte hört några reaktioner från någon, förutom från Lars-Erik Jansson i Stockholm, som dock meddelar att allt fungerar. Hoppas det gör det för er andra också. Jag vet dock att det fortfarande finns en del länkar som inte öppnar sig som de ska. Ofta beror det på att jag har länkat till något eget dokument i Excel eller Word. Det har fungerat tidigare, men nu verkar det som att alla länkar måste vara till en Pdf-fil, vilket jag inte hunnit med att datera upp överallt ännu.

Ni får gärna ha synpunkter på vad ni skulle vilja ha på sidan. Och så får ni gärna skicka in bidrag både till hemsidan, men också till den här informationssidan. Börjar känna att det går lite på tomgång varje gång jag ska skriva ihop något nytt och det dröjer gärna lite längre innan jag börjar skriva.

SOMMARNUMRET AV VÅR MEDLEMSTIDNING

Alla bör nu ha fått årets sommarnummer av vår medlemstidning. Det skedde ett litet misstag när den sattes ihop. Det var nämligen så att jag, när tiden började tryta, febrilt letade efter äldre material att fylla ut med. Så kom det sig, att jag hittade en artikel om den gamla handelsstationen Fort Hall och tyckte att det kunde vara ett lämpligt material. Problemet var bara, att just den artikeln hade jag redan använt till vårt vinternummer förra året. Att inte kontrollera det var slarvigt i överkant och jag får be om ursäkt. Men kanske hade ni också glömt bort, att ni redan hade läst det en gång tidigare. Lovar dock att jag ska skärpa mig till en annan gång.

FILMEN OM LINCOLN

Så har jag sett Steven Spielbergs nya film om Lincoln. Jag har dock bara sett den en gång och jag måste säga att det är smått förvirrande att hänga med i det politiska spelets intrigerande och att kunna sära ut figurerna i det brokiga persongalleri vi möter. För trots att det här handlar om den kanske mest omskrivna tiden i USAs historia - Inbördeskriget - så är alla de personer, som på politisk beslutsnivå var inblandade i spelet bakom kulisserna, inte några egentliga kändisar. Spielberg har dessutom valt att skildra den här perioden (de sista månaderna av Lincolns liv, under året 1865) utifrån vad som hände mellan presidenten och just de olika makthavarna inom Kongressen och deras inbördes maktkamper och intriger. Det är ju normalt mycket lättare i andra amerikanska Westernfilmer (om man nu får kalla det här för en sådan), då "the good guys" har vita hattar och "the bad guys" har svarta. Här har ju alla svarta långrockar och man skulle definitivt ha läst på sin historia först, innan man såg filmen för att riktigt kunna följa med.

En rekommendation är dessutom att koncentrera sig på att lyssna till dialogen i stället för att försöka läsa den bifogade svenska översättningstexten, som jag uppfattade som grammatiskt virrig. Det kändes som att man skulle behöva läsa om meningarna flera gånger, innan man fattade vad det stod. Men det hinner man inte. Och, åter igen, det hjälper om man först har läst på om historien, för att kunna hänga med. Merparten av filmen utspelar sig nämligen antingen mellan Lincoln själv och hans med- och motståndare i Kongressen, eller mellan Lincoln och hans lätt sinnesförvirrade hustru och söner. Det är alltså mera av ett socialpolitiskt drama än en historiskt dokumentär tidsskildring, såvida man inte ser det politiska tjabblet i Kongressen som en dokumentär skildring. För här finns ju, trots allt, personer som man har hört talas om. Sådana som utrikesminister Seward, krigsminister Stanton, de demokratiska internkonkurrenterna Breckinridge och Douglas, talman Schuyler Colfax, med flera. Men vet man inte vilka dessa personer var, ja då blir det lätt rörigt.

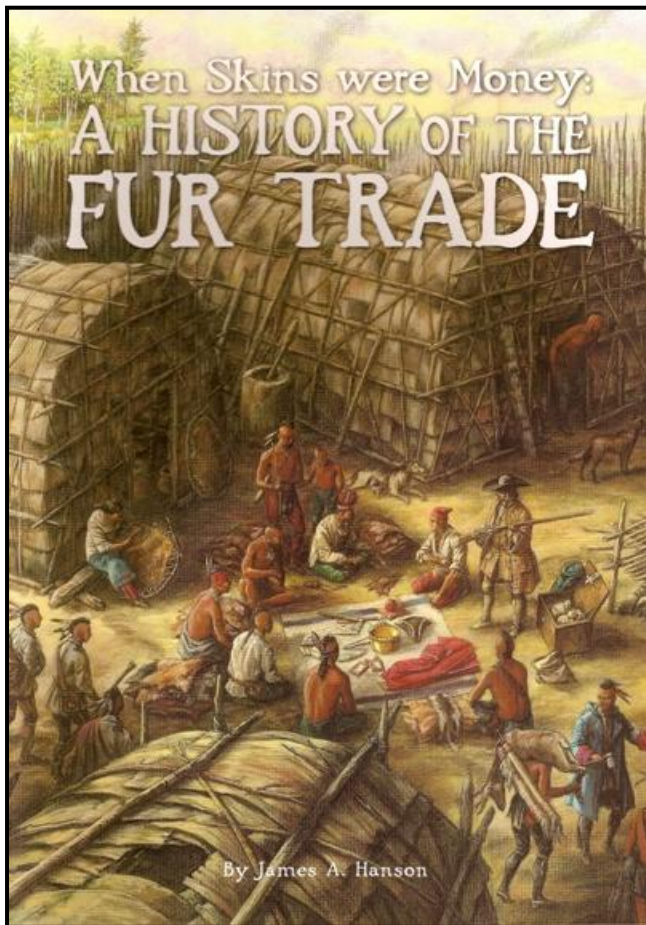
Filmen måste ha varit en av de billigaste att göra, då merparten av handlingen utspelar sig antingen i något av rummen på Capitolium eller i Vita Huset. Det är mera som en teaterföreställning. Inga svepande,

storslagna utomhusscener. Inte ens från det som skulle ha kunnat vara dramatiska massscener från Inbördeskriget. Armén representeras i stort sett endast av general Grant i några korta möten med Lincoln mot slutet av filmen.

Dokumenterad historia är det dock trots allt och bortsett från hur debattdiskussionerna egentligen lät (vilket vi ju knappast kan veta), så är det här att betrakta som ett tidsdokument. Sedan kan man ha olika önskemål om att annat också borde ha varit med i filmen, som till exempel hur föremålen för Lincolns envisa omsorger - de färgade - såg på situationen. Hur folket i de båda arméerna kände det och hur civilbefolkningen i de härjade landsdelarna hade det. Man får inte heller någon riktigt klar bild av varför Nord och Syd gav sig in i ett så kostbart krig. Frågan om slaveriets vara eller inte vara debatteras förvisso. Men det var väl ändå inte hela orsaken... eller?

För genuint intresserade är filmen säkert sevärd och kanske till och med bra. Men för de som bara vill ha underhållning så blir det nog en aning jobbigt.

EN BOKRECENSION

USAs och Kanadas historia är intimt förknippad med jakten på pälsbärande djur och handeln med dessa skördade pälsverk. Jag skulle till och med vilja påstå, att pälshandeln var den dominerande aktivitet som gjorde landområdet intressant under de första tre, till tre och ett halvt århundradena, innan någon egentlig, långsiktig kolonisation på allvar kom igång under 1800-talets första hälft. Det var pälshandeln i öst och nordost som lockade europeiska stormakter som Frankrike, England och Holland att etablera handelsposter med åtföljande ansatser till samhällsbyggnad i det nya land som Christoffer Columbus hade "upptäckt" 1492. Ytterligare en europeisk stormakt, Spanien, hade förvisso också visat intresse för landet. Men deras intressen var huvudsakligen sökandet efter ädla metaller. Något som de aldrig riktigt lyckades med.

Pälshandeln är alltså det som varit drivkraften för den vita rasens successiva övertagande av kontinenten. Det är då inte så konstigt att ett antal böcker har skrivits om denna historia. Mera konstigt är, att av alla dessa böcker, de flesta endast behandlar pälshandelns allra sista tidsperiod. Den omtalade pälsjägarepoken i Klippiga Bergen, som ju endast varade i ungefär fyrtio år. Viktigast av dessa senare verk kanske Hiram M. Chittenden: *The American Fur Trade of the Far West* (2 vol) från 1935, tillsammans med LeRoy R. Hafens mastodontverk: *The Mountain Men and the Fur Trade of the Far West*, i tio volymer!

Den tidigare historien, hur spännande den än må vara, har tyvärr inte varit lika omskriven. Mycket glädjande är då, att en av USAs allra främsta experter på området, historikern vid Museum of the Fur Trade, i Chadron, Nebraska, James A. Hanson, har satt samman en heltäckande historia och på ett mycket mästertligt sätt, enbart på ett par hundra sidor, har lyckats berätta hela denna fascinerande historia. Detta är en pärla! Att min bok dessutom råkar vara personligt signerad till mig förhöjer naturligtvis just detta exemplars värde ytterligare.

Det här är alltså en fin bok. Och inte bara för dess innehåll. Även det tekniska utförandet är av högsta klass. 216 sidor på glättat, kraftigt papper i storleken 26 x 19 x 2 cm (alltså lite större än de flesta böcker) gör den till en tämligen tung bok - vilket märks när man ska ligga och läsa. Den är försedd med en mängd bilder (128 stycken), varav många i färg. Varje kapitel börjar med en informativ karta (totalt 18 stycken). Mitt exemplar är inbundet och har en tilltalande wrapper med ett motiv från en målning av Francis Back. Men boken finns även som "paperback".

Boken vars titel är: "When Skins were Money; A History of the Fur Trade", utkom i sin första utgåva 2005 och utgivare är The Museum of the Fur Trade, Chadron, Nebraska. Referenser till ytterligare läsning, samt bildreferenser finns, liksom ett traditionellt index. En bok att varmt rekommendera.

EN ANNAN KOPPLING TILL PÄLSJÄGARMUSEET I CHADRON

På museet i Chadron finns en stor och ovärderlig samling av gamla vapen. Bland annat finns där en så kallad "Northwest Indian Trade Gun" som en gång har tillhört den välkände shawneehövdingen Tecumseh.

Det vapnet införskaffades till museet redan 1954 av den dåvarande museiägaren, Charles Hanson, far till författaren till boken ovan, James Hanson.

Det var Charles Hanson vi träffade, när vi som var med på Indianklubbens allra första medlemsresa till USA, 1994, då besökte Pälsjägarmuseet i Chadron.

I USA finns också en organisation som kallas "Contemporary Longrifle Association". Det är en sammanslutning för hantverkare och samlare av nytillverkade kopior av gamla gevär. Se deras hemsida:

<http://www.longrifle.ws/>

Till sin auktion 2012, av sådana vapen, hade en av de till organisationen anslutna vapensmederna, Larry Spisak, med benäget bistånd från flera andra, efter detaljerade studier av originalvapnet på museet, tillverkat en exakt kopia av hövdingen Tecumseh's longrifle. För en artikel om tillverkningen av detta vapen se denna artikel: <http://contemporarymakers.blogspot.se/2012/03/2012-cla-live-auction-larry-spisak-and.html>

Den här nytillverkade vapenkopian såldes sedan på organisationens årliga auktion för \$ 5500:- (med dagens valutakurs ungefär 38500:- SEK). Och det, jämfört med många andra nytillverkade vapenkopior, var faktiskt tämligen billigt, även om det naturligtvis är mycket pengar!

RESEMINNEN

Den här gången har jag inte fått några nedtecknade reseminnen från någon annan, så jag får väl avslöja lite av mina egna taffligheter.

Det var under en av våra allra tidigaste resor. Kanske någon gång i början av 1990-talet. Vi hade hyrt en bil i Denver och vi snurrade nu rundor uppe på de norra prärierna. Det var bara hustrun och jag. Little Bighorn Battlefield kunde man naturligtvis inte hoppa över på den tiden, trots att det inte var första gången vi var där. Mättnaden har väl kommit först med åren och i takt med att trängseln och kommersialiseringen med tiden ökat allt mera.

Solen stod högt på himlen och det var varmt. Så varmt som det bara kan bli där uppe på slätten. Antar att det var en närmast exakt kopia av den där ödesdigra söndagen, år 1876, då drygt 260 man ur Sjunde Kavalleriregementet miste livet på de solsteka slutningarna här. Men det är ju också en upplevelse i sig, att få stå där uppe på åsen och känna den bastuvarma luften tränga ner i lungorna och nästan pressa undan allt syre. Man riktigt kippar efter andan. Så här kan det alltså ha varit för de plågade soldaterna, medan de låg där uppe på kullen och väntade in sina sista minuter.

Vid den här tiden, så här för tjugotalet år sedan, kunde det fortfarande hända, att man fick vara nästan för sig själv här ute på åsen och vi hade stannat till vid en av de få mötesplatserna längs vägen ut mot platsen för belägringen av major Renos styrkor. Jag hade klivit ut ur bilen för att ta några bilder med min nya digitala kamera, inköpt för kolossala pengar, inför den här resan. Det var ett sådant där tidigt vidunder som man stoppade 3,5-tums så kallade floppy-disks i och sedan kunde man i bästa fall få plats med ett tjugotal gryniga bilder, innan man var tvungen att byta diskett.

Alltnog, ut med kameran. Här skulle det plåtas. Men, inte... kameran ville inte! Batteriet var slut. Tur att man hade extra batterier med sig. Kameraväskan låg i bilens bagagutrymme, bland alla annan packning. Så in i bilen igen och ryckte ur nyckeln. Runt bilen och öppnade bagageluckan. Där stod den, kameraväskan. Kameran i ena handen, bilnyckeln i den andra och någon tredje hand hade jag ju inte. Så jag lade helt enkelt ner bilnyckeln i bagagen, medan jag plockade fram extrabatteriet och bytte. Och sedan - pang!!! Där åkte bagageluckan igen... utan den ringaste tanke. Nu skulle det ju fotograferas! Man var ju vid Little Bighorn. Man visste ju inte om det skulle kunna bli så många gånger till i livet...

Allt fungerade. Kameran klickade och det blev ytterligare något halvdussin av de där motiven, som man numera närmast kan gödsla med. De där bilderna som folket här hemma sedan förvånat bara kommenterade med, att "du har ju bara fotograferat gräs..." Men enbart den upplyftande extasen av att faktiskt befinna sig vid självaste Little Bighorn Battlefield kan nog få även den mest sansade att hejdlöst fortsätta att "fotografera gräs".

Men så var ändå till slut driften att få med sig så många bilder som möjligt, samt hustruns rökpaus över, och det var dags att dra vidare. In i bilen så fort som möjligt - där finns ju luftkonditionering! Och i med nyckeln, så att man kan få igång luftsprutet igen.... Nyckeln - shit! Den ligger ju i bagagen... Plötsligt försvann värmen. Det var som om en isbit rann nerför ryggen. Vad har jag gjort...

Ut ur bilen igen och börja treva efter öppningsknappen där under bakluckans beslag. Var fasen är den? Ner på knä, i dammet, för att kika upp under det utskjutande beslaget. Ingen knapp... Men det måste ju finnas något att trycka på... Det gör det ju på socialistcontainern där hemma. Hur kan man annars öppna? Det måste ju finnas en knapp...

"Vad gör du? Kommer du inte någon gång"? Hustruns något irriterande röst hördes inifrån bilen. Little Bighorn Battlefield är väl kanske inte hennes favoritställe i världen, även om hon, de gånger vi varit där, ändå visat ett mildt överseende. Det går ju över - bara man stoppar i startnyckeln och tar sikte på något köpcenter i Billings eller Sheridan, eller någon annanstans i närheten.

Ångande, inte bara beroende på utomhustemperaturen, in i bilen och börja leta efter handboken. Eller..., fick vi inte två nycklar till den här bilen? Det brukar man ju kunna få... Nej, hustrun hade ingen nyckel.

Handboken var inte till någon större nytta. Bagageluckeknapp... vad kan det heta på engelska? Pushbutton? Nej, det fanns inget om någon pushbutton i handboken. Jag såg för mitt inre en svettig fotvandring de knappa kilometrarna ner till Visitor Centret och sedan allt krångel med att få hit en låsmed och.... Kallsvetten sipprade fram i pannan. Var fasen kunde sedan närmaste biluthyrare finnas? Det var nu rejält varmt i bilen. Hustrun började rota i handsfacket, medan jag, nästan planlöst, bladdrade på i handboken. Det kändes lätt uppgivet. Då... plötsligt hoppade bakluckan bara upp!!!! Vi såg båda på varandra. "Det fanns en knapp här inne", sa hon överraskat och båda vände vi oss om mot bakrutan för att se att luckan verkligen stod öppen. Jodå... Tack och lov, bakluckan var öppen och det var bara att snabbt som tusan hoppa ur och hämta nyckeln som låg där. Dagen var räddad. Men det kändes nästan som lite utmanande, att nu åka den sista kilometern ut till Renos belägringsplats, i stället för att snabbt återvända till civilisationen. Historien har ju med all önskvärd tydlighet bevisat, att det här är ett ställe från vilket det inte alltid är självklart, att man någonsin återvänder hem igen!

Jädrans amerikanska bilar... Man sätter väl inte en öppningsknapp till bakluckan inne i handsfacket!!! Man undrar hur en sådan utvecklingsingenjör tänker. Förmodligen inte alls... Men jag - själv ingenjör - borde väl ändå ha klarat det här... Men det skulle alltså vara en sjuksköterska till det! Tur att sådana finns...

TONTO PÅ BIO

Så har då till slut Disneys nya version av filmen "The Lone Ranger" släppts ut till biograferna. På fredagen i förra veckan hade man en speciell premiärvisning i staden Lawton, Oklahoma, med diverse indianska dignitärer inbjudna. Anledningen till att man valt just Lawton, Oklahoma, är att rollfiguren Tonto i den här filmversionen presenteras som Comanche och därför är comanchernas stamordförande LaDonna Harris

speciellt inbjuden att vandra längs den röda mattan med Tontos gestaltare. Se vidare denna länk:

<http://indiancountrytodaymedianetwork.com/2013/06/24/johnny-depp-attends-lone-ranger-premiere-lawton-oklahoma-150082>

Som bekant är det kändisen Johnny Depp som gestaltar Tonto i detta spektakel. Ett grepp som Disney naturligtvis har tagit för att över huvud taget få till stånd något som helst intresse för den här produktionen. Det är för övrigt svårt att förstå

att man över huvud taget har lagt pengar på den här historien, i dessa tider med en tämligen hög medvetenhet om indianernas nyvaknade intresse för sin särart och sin kamp för ett återupprättande av sin självaktning. Då hjälper det ju inte att Depp gör vad han kan för att deklarerat, att han "gör den här rollen för att en gång för alla ta död på Hollywoods stereotypa bild av indianen"...

Man kan ju undra hur han, genom att delta i detta spektakel, skulle kunna uppnå något sådant. Jag förstår det då inte. Åtskilliga indianer har också vädrat sitt missnöje, samtidigt som comancherna ändå har utnämnt Depp till hedersmedlem i stammen och navajoindianernas stamordförande, Ben Shelly, glatt visar upp sig i Depps sällskap både här och där. Kan det möjligen ha något att göra med att Johnny Depp lovat bidra med pengar till stammens utbildningsverksamheter? Och att Jefferson Keel, President of the National Congress of American Indians, leende syns tillsammans med Depp på röda mattan, kan det ha att göra med att filmbolaget lovat att alla pengar som tas in vid den officiella premiären i Disney California Adventure Park, Anaheim, oavkortat ska gå till American Indian College Fund? Det är ju så många politiker fungerar. Har man inte så stark lyskraft själv brukar det kunna hjälpa att man lånar lite lyskraft av andra. Själv har jag väldigt svårt att förstå sådant. Men när allt styrs av pengar, så...

Och pengar verkar vara det filmbolaget nu tar till, när den negativa reklamen haglar över dem. Samtidigt är alltså Johnny Depp ute och hävdar att han tagit filmrollen, för att han tänker passa på att ta död på påståendena om Hollywoods stereotypa bilder av indianerna. Om han tror att det räcker med att spöka ut sig så till den milda grad att det bara blir skrattretande, ja då är han nog illa ute. Men det ska bli intressant att se om han har något annat i bakfickan. Men fortfarande kallas han ju Tonto. Och det, om inte något annat,

måste väl vara rena självmålet av filmbolaget, om man verkligen vill få rollfiguren att framstå som seriös. Tonto är spanska och betyder **dumbom!!!**

Nej, pengar är vad det handlar om. Gå bara in på Disney Store hemsida, eller googla på texten "Tonto costume for boys"... Nu ska det säljas och nu ska det dras in pengar. Och "Pirates of the Caribbean" gick ju bra, så då fortsätter man väl så... Man har ju Johnny Depp !!!

RESETIPS

Peter Dorch har just kommit hem från ett besök i London och kan rapportera om en intressant utställning, som nu flyttar till Birmingham, där den kan ses under de närmaste tre månaderna.

Konstnären själv i ett porträtt målat av William

Fisk 1849, samt ett exempel på Catlins egen konst

Här är Peters egna kommentarer:

Jag har precis kommit hem från London. Där var naturligtvis huvudnumret National Portrait Gallery och George Catlins målningar. Det var en fantastisk upplevelse att få se målningarna i verkligheten. Jag har ju sett en del originalmålningar tidigare, men att se så här många var något speciellt. Jag har alltid gillat Catlin även om hans målningar långt ifrån är lika tekniskt väl utförda som Karl Bodmers, som också är en av mina favoriter.

Jag kan bara konstatera att Catlins målningar, i original, är något helt annat än fotografier som man ser som illustrationer i böcker om honom. Det förvånade mig en smula. Jag kunde luta mig över säkerhetsrepen och upptäcka detaljer i hans tavlor som jag aldrig tidigare hade uppmärksammat på fotografier. För mig är han nu en ännu större konstnär än tidigare.

Under sina resor gjorde ju Catlin anteckningar och snabba skisser i små skissblock. I en av montrarna kunde man se prov på ett sådant skissblock. Den bestod av kanske tio pappersark (lite längre än ett svenskt A4-ark) som var vikta på mitten så att en liten bok bildades. Ett litet tjockare pappersark fungerade som omslag. Där fick man se prov på hans handstil som var vacker men liten och tät. Kanske var det så att han själv köpte pappersark och tillverkade små skissblock av dem eller så kunde man köpa dem på östkusten eller i St. Louis?

Utställningen i London är nu över. Men den fortsätter sin resa till Birmingham Museum and Art Gallery, där tavlorna kommer att visas mellan den 12 juli till den 13 oktober i år. Jag har själv inga planer på att åka dit. Men om det finns någon som är genuint intresserad av Catlins konstnärskap, så rekommenderar jag verkligen ett besök där.

Peter Dorch

TIOTUSENKRONORSFRÅGAN

Nu drar det ihop sig till examensprovet. Vi har nu kommit fram till den sista - och svåraste ? - frågan. Frågan som för Uncas var värd tiotusen kronor. Förra omgången hade han två frågor att besvara och det gjorde han ju galant.

Något som också våra trogna frågebesvarare, Anders Järund, Ingvar Bergman och Marianne Ekwall gjorde. Det här är de svar som Uncas lämnade under tävlingen och som stämmer väl överens med vad våra medlemmar gjorde:

Fråga nummer 8: Vilka var de ursprungliga stammarna i Irokesförbundet ?

Uncas svar: *De fem stammarna var Cayuga, Mohawk, Oneida, Onondaga och Seneca.*

Fråga nummer 9: Red Cloud, King Philip och Little Turtle var födda i var sitt århundrade. Preciserat rätt sekel, vilken stam och vad de var kända för.

Uncas svar:

- *King Philip, Wampanoag, ledde krig mot de vita i Nya England 1675 - 1676.*
- *Little Turtle, Miami, besegrade general St. Clair vid Wabashfloden 1791.*
- *Red Cloud, Sioux, ledare för oglalasiouxerna under krigen på 1860-talen.*

Och så kommer vi alltså till själva tiotusenkrönsfrågan och därmed har ni fått hela tävlingens frågeutbud. Den fråga som inbringade Uncas de tiotusen krönsorna plus en massa andra gåvor och presenter var följande:

Fråga nummer 10: Vilka händelser tilldrog sig vid följande militära fort ?

- Frontenac, 1687
- Detroit, 1763
- Ridgely, 1862
- Phil Kearny, 1866
- Laramie, 1868
- Robinson, 1877
- Randall, 1881 - 1882

Tag nu tid på er (ni får också de extra trettio sekundernas betänketid som Uncas behövde) och se om ni också löser dessa frågor, så får ni Uncas svar i nästa informationsutskick.

Lycka till!

Hälsningar
Bertil Thörn